

«...ales per a devenir estel»

«Voldríem ales per a remuntar-nos en un vol magnífic dalt de la punta més elevada de l'astre més distant. Voldríem ales per a encegar-nos de llum zenital i de celística. Ales per a encetar amb les dents l'esfera celeste – fruit de pell blava, turgent i tivant, color d'or per dedins. Ales per a agombolar boirines en un joc rioler de voluptat. Ales per a maquillar la faç pàl·lida de la lluna de gener. Ales per a besar la blavissa sina etèria i xuclar els raigs violeta del mugró solar. Ales per a purificar l'ànima espai endins, i devenir estel.»

«Ales», *Poble Nou*, núm. 70 (15 de gener de 1928)

El 7 de desembre de 1924, en plena dictadura de Primo de Rivera, va veure la llum la revista en català *Poble Nou*, creada per un grup de joves del Poblenou.

El Poble Nou treballador, culte i artista

Creada per una colla de joves de lletres nascuts a principis del segle XX, la revista *Poble Nou* comença a sortir, amb periodicitat quinzenal, el 7 de desembre de 1924, en plena dictadura de Primo de Rivera; se'n publicaran setanta-quatre números, fins al 29 de juny de 1928, en què desapareix.

La publicació té dos canals de difusió: es ven als quioscos i s'envia als subscriptors; es troba a la venda a tots els quioscos del Poblenou; al Clot, en el de la Plaça del Mercat i en el de la Plaça de la Vila, cantonada carrer de Sant Joan de Malta; a Barcelona, en el de la Plaça d'Urquinaona, en el de la Rambla dels Estudis, tocant al carrer de la Canuda, i en el de la Rambla del centre, tocant al carrer de la Unió. A més, hi ha corresponsals a Lleida i a Girona. Els punts de difusió, deliberadament establerts, configuren els eixos on vol incidir la revista; essencialment el barri del Poblenou, el Clot, i Barcelona, com a capital de Catalunya.

En un intent de dignificar i culturalitzar un barri immers dins una realitat social convulsa i canviant, *Poble Nou* vol ser una plataforma per a les veus interessades en el món literari, plàstic, musical, etc., seguint l'ideari iniciat amb la Renaixença i aplicat durant el Noucentisme, fonamentat en la intervenció cultural, en què la literatura havia de contribuir a marcar les pautes de comportament social, de civilitat i construcció de la Catalunya ideal. No endebades, un dels eslògans publicitaris reclama: «Subscribiu-vos, anuncieu-vos, propagueu!» La intenció culturalitzadora i civilitzadora es mantindrà sempre en els editorials elaborats pels seus redactors i en molts dels articles inserits pels seus col·laboradors. La presentació de la secció Poesia Catalana exposa el doble objectiu de la revista: «...dignificar l'esperit i ennoblir la llengua.» És a dir, reprendre, d'una banda, la recuperació de l'esperit nacional sota un ideari catalanista i, de l'altra, assolir la modernització de la llengua com a motor d'aquesta tasca, sempre d'acord amb les *Normes ortogràfiques* de Pompeu Fabra, adoptades per l'Institut d'Estudis Catalans el 1913, i amb la *Gramàtica catalana* de 1918.

Cal tenir en compte l'important paper de les revistes de barri com a caixa de ressonància de la diversitat d'interessos. *Poble Nou* s'autoconcedeix un paper d'altaveu en el barri i es fa ressò d'algunes de les campanyes que s'hi posen en marxa. En primer lloc, hi llegim crítiques relacionades amb la Festa Major, una publicació de barri «sense pretensions culturals» i, també, hi trobem una visió crítica de la dictadura i del seu sistema polític, que es materialitza, per exemple, en la posada en marxa

EN APARÈIXER

Poble Nou va via amunt. Just és, doncs, que a l'uníon del seu desvetllament material ritmi aixímateix el seu ascens espiritual.

Nosaltres, amants fervents del Poble Nou, havem notat el buit de l'expressió escrita, la mancança de l'informació del viure poblenoví amb totes les seves més nobles manifestacions.

Aquesta ha estat la raó de la nostra temptativa editorial; el pregon i intens amor que sentim al districte.

Per això hem volgut que aquestes pàgines—com un aparell receptor i emissor, alhora, de tots els ecos gentils del barri,—les encapçalessin aquests mots preats i lluents: Poble Nou.

No pas, però, el Poble Nou ravalesc, enllotat i amb emanacions de cementiri—com perspectiva el vulgus dintre seu aquest nom,—sinó el Poble Nou treballador, culte i artista, tal com ho revela aquest nom volgut, bell, prometedor, rutilant, sonor!

POBLE NOU!

Vagi, doncs, en plaent deure de cordialitat, la nostra humil i germanívola salutació a tota la premsa: a la de barri, a la comarcal, a la ciutadana, a la de la capital...

A tots, a tots—i en particular als poblenovins,—adreccem aquest mot acoplador de totes les felicitats i joies: Salut!

ELS REDACTORS TOTS DE **POBLE NOU**

1924-1928

de la campanya contra L'Aliança, un baluard dels seguidors d'Unión Patriótica, partit creat per Miguel Primo de Rivera.

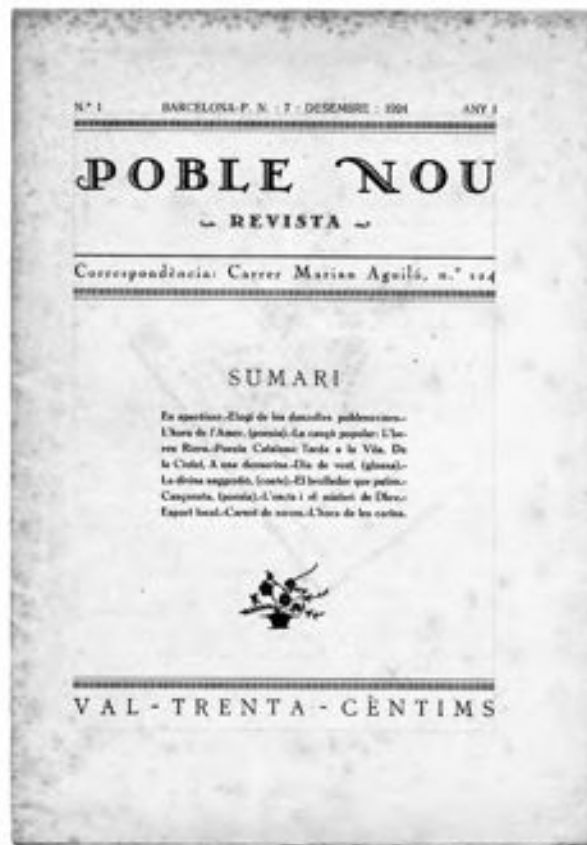
Tanmateix, Poble Nou, revista té voluntat antològica i intenta establir un cànon literari fonamentat en la tradició i enriquit amb la incorporació dels nous valors literaris. El 1924, el Noucentisme ja ha entrat en procés de liquidació i aquests joves redactors es troben a l'inici d'una nova etapa de la literatura catalana. Els cal revisar el passat per tal de recuperar els models literaris i culturals anteriors i per tal de produir noves obres de qualitat.

Redactors: tots del Poble Nou

Malgrat que no consta escrita enlloc la composició del consell de redacció, sembla que l'impulsor de *Poble Nou* és l'activista cultural, treballador de can Girona i veí del barri, Salvador Roca i Roca, de vint-i-cinc anys, amb l'ajuda de Xavier Benguerel, de divuit, que mitjançant la veu de la redacció s'atribueixen la representació del barri. Salvador Roca i Roca es mantindrà sempre com a puntal de la revista; en canvi, Xavier Benguerel anirà desapareixent progressivament fins que a partir del número 50 ja no signa cap article amb el seu nom, ni amb les seves inicials, ni tampoc amb el seu pseudònim identificat «Marbella.» A partir del número 4, Miquel Clivillé i Esteve s'incorpora com a redactor de la secció Instantants, com a «Xèspir», i com a dissenyador de nombrosos gravats presents a la revista.

Els redactors es reuneixen, en un local del número 124 del carrer de Marià Aguiló, a casa de l'editor Enric Calvo, a la Impremta Ibèrica o, successivament, en diverses entitats del Poble Nou dels anys vint: l'Agrupació Excursionista Júpiter, l'Ateneu Democràtic Regionalista i el Centre Moral. Amatents a l'actualitat cultural del seu entorn, la revista es fa especial ressò de les activitats culturals d'aquestes entitats.

De l'Agrupació Excursionista Júpiter, presidida aleshores per Agustí Mateu i situada al Passeig del Triomf, 50, (ara Rambla del Poble Nou), n'eren socis, a més de Salvador Roca i Roca i Xavier Benguerel, d'altres col·laboradors com Josep Riera i Puntí, Alexandre Forcades, Joan Baptista Casajoana, Enric Casanoves, Bonaventura Gros, Francesc Yerro, Roc Boronat o Ramon Calsina. S'hi celebraven actes culturals molt diversos que apareixen referits a la revista i dels quals cal esmentar-ne uns quants. Per exemple, l'any 1924, assoleixen un gran èxit les Vetllades Selectes, amb la lectura d'un recull de poesies originals del jove poeta Joan Baptista Solervicens, i les conferències, Pels carrers de la Barcelona antiga i Els dies clars de Nadal, a càrrec d'Enric Perbellini i

Tres portades de números extraordinaris publicats coincidint amb la Festa Major del barri, anys 1925, 1926 i 1927.

de Lluís Folch i Torres, respectivament, com també la conversa d'Aureli Campmany, amb els socis de l'entitat, explicant-los rondalles i tradicions pròpies de Nadal i del misteri de l'Epifania; l'any 1925, es prepara un homenatge a Àngel Guimerà, amb motiu del primer aniversari del seu traspàs, i es fa una lectura, amb gran èxit de públic, de la traducció dels *Contes del poble* dels Erckmann-Chatrian traduïts per Joaquim Ruyra; el 1926, se celebra una festa a profit de la Biblioteca Popular Catalana, una vetllada literària, amb motiu de les morts dels poetes mallorquins mossèn Antoni Costa i Llobera i Joan Alcover, i s'organitza un cicle de conferències dedicades a les escoles poblenovines; l'any 1927, el seu president, Agustí Mateu, pronuncia la conferència El Poble Nou i nosaltres, Xavier Benguerel llegeix el seu primer llibre de poemes, *Vint anys*, Josep Ma. Batista i Roca pronuncia la conferència L'Excursionisme i Orientacions a donar a la joventut i el folklorista Aureli Campmany llegeix la comunicació El Folklore en les diades de Nadal i Reis, a més de diverses audicions i ballades sardanístiques, campionats d'escacs, etc.

Sobre la inauguració de la Biblioteca Popular Catalana, ubicada al local de l'AEJ, llegim aquesta ressenya: «La revista *Poble Nou* es felicita que en la barriada de la qual ha pres el nom, hom celebri actes com el ressenyat i realitzi obres d'importància parella, la qual cosa, ultra de palesar el nostre amor a la terra mare, ens enlaira espiritualment i eleva el nivell intel·lectual del nostre estimat suburbi.» L'octubre de 1927, s'anuncia la primera tertúlia sota la denominació Converses dels divendres a la Biblioteca Popular Catalana del Poble Nou, que havia de celebrar-se cada divendres a la vetlla, sobre el llibre *On va Catalunya?* de Marcel·lí Domingo; i el novembre del mateix any Tomàs Garcès, Octavi Saltor i Josep Ma Capdevila hi pronuncien sengles conferències sobre Maragall, Guimerà i Verdaguer.

La relació de la revista amb l'AEJ es manté fins al maig de 1926, moment en què després d'un registre de l'autoritat governativa, els redactors desplacen el seu centre de reunió a l'Ateneu Democràtic Regionalista del Poble Nou, presidit pel compositor de sardanes Joan Duran i Boix, i situat al número 218 del carrer de Wad-ras. En l'esfera d'aquest ateneu, a més de l'equip de redacció s'hi movien també les germanes Mari -Lluïsa, Maria i Marta-, professores de música i de dibuix, Agnès Torres-Garcia, germana del pintor, a més de molts dels professors de l'Escola de l'Ateneu del Poble Nou, com ara Ventura Gassol. D'entre les activitats culturals celebrades en aquesta entitat que s'anuncien a la revista, cal destacar-ne, el 1926, les conferències de Pere Coromines, Llorenç Riber, Cristòfor de Domènec i Ferran Agulló sobre literatura catalana; les representacions de *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà i *El pintor de Miracles* de Santiago Rusiñol i l'ofrena d'una tela original a l'Escola del Poble Nou, per part del pintor Joaquim Tor-

res-Garcia; el 1927, una lectura de poemes de Xavier Benguerel per ell mateix; l'inici de l'elaboració de la pintura d'una cortina de tons cubistes per part de Ramon Calsina i Miquel Clivillé, que serví de fons a la decoració del local on s'instal·là una exposició d'humoristes, i la lectura comentada del recull poètic *Constel·lacions* de Sebastià Sánchez-Juan, poeta avantguardista.

El Centre Moral és la tercera entitat cultural que freqüenten molts dels col·laboradors de *Poble Nou*. Per referir unes quantes de les activitats presents a la revista, trobem, el 1924, les representacions de *La Fortuna Boja* de Josep Morató i Grau, de *La noia maca* d'Ignasi Iglésies i la escenificació nadalenca de *L'Estel de Natzaré*; el 1925, les representacions de *Foc Nou* d'Ignasi Iglésies, de *La vida d'en Pitarrà*, del monòleg *Centre!, Centre!* i de *La cançó dels dos amors* de Manuel Maganya; el gener de 1926, s'anuncien l'inici de les obres del nou local, en el terreny actual, a l'octubre, la inauguració del cinema del Centre, amb la projecció de la pel·lícula *El miracle dels llops* i dues pel·lícules més, una de les quals és *El gas del riure* de Charlot, com també les conferències en commemoració de l'any sant franciscà, a càrrec de Manuel Thió i Rodés, Anton Maria de Barcelona, Joaquim Civera Sormaní, Pere Benavent i Octavi Saltor; el 1927, lectures de poesies a càrrec de Guerau de Liost (J. Bofill i Mates) i Marià Manent, una conferència a càrrec de Josep Palomer sobre Poblet, il·lustrada amb una col·lecció de fotografies preses pel col·laborador Jaume Vilardell, la lectura de l'obra en tres actes i en vers pel mateix autor, Manuel Maganya, de la seva obra *Puntals Corcats*, pròxima a estrenar-se, i la «florida de pessebres» particulars i col·lectius al barri, entre els quals cal assenyalar el que feren els infants de l'Escola Montessori del Centre.

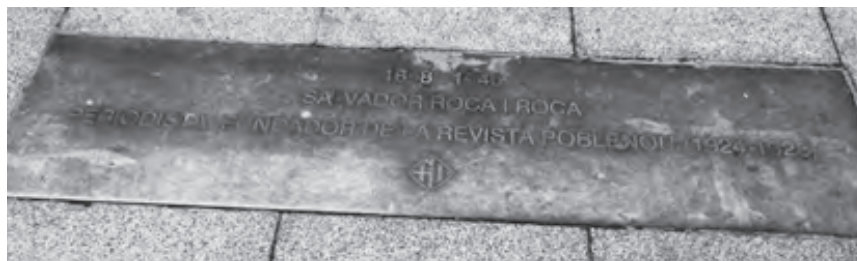
D'alguns col·laboradors poblenovins, es fa molt difícil seguir-ne el rastre, tot i que la línia de recerca continua oberta per poder completar aquests buits informatius. Són els casos de Manuel Filella i Llobet, Joan Duatis Itarte, Joan Baptista Casajoana Domènec Giménez Botey, Esteve Prunés o Casimir Pruneda i Balot; tots ells amb una obra força interessant que caldria estudiar més a fons, perquè pràcticament amb tota seguretat ha restat esparsa fins als nostres dies.

A banda dels redactors i col·laboradors poblenovins, que es movien per les diferents entitats del barri, hi reproduïen escrits diversos escriptors de

RETRAT, dibuix per MIQUEL CLIVILLÉ

A partir del número 4, Miquel Clivillé i Esteve s'incorpora com a redactor amb el pseudònim *Xespiri* i com a dibuixant.

nom reconegut com Josep Maria de Sagarra, Ferran Soldevila, Lluís Capdevila, Josep Massó i Ventós, Emili Saleta i Llorenç, Joaquim Torres-Garcia i Salvador Perarnau, com també ho feren alguns joves escriptors o il·lustradors barcelonins o catalans –nascuts, tots ells, més tard del 1900– com Octavi Saltor, Joan B. Solervicens, Sebastià Sánchez-Juan, Tomàs Roig i Llop, Domènec Guansé, Josep Ribera i Font, Tomàs Garcès, Ramon Morros, Enric Moneny, Joan Mínguez, etc.

Tenim tants projectes com bona voluntat per fer-los reeixir

En la història de la publicació, poden distingir-s'hi dues grans etapes, bo i atenent canvis d'impremta i de format. La revista comença essent editada per la Impremta Ibèrica, sota la qual viu els períodes de formació i de consolidació. Probablement per motius econòmics i ja immersa en una crisi, a partir

Sembla que l'impulsor de la revista *Poble Nou* va ser l'activista cultural i treballador de Can Girona Salvador Roca i Roca, de vint-i-cinc anys, amb l'ajuda de Xavier Benguerel, de divuit.

La revista *Poble Nou* rep el suport econòmic de diversos comerços del barri, que s'anuncien regularment en les seves pàgines.

Un jove Ramon Calsina, que amb el temps va esdevenir un gran pintor, col·labora a la revista amb els seus dibuixos.

RECOMANEM ALS
LECTORS DE
POBLE NOU
TINGUIN PRE-
SENT LES CASES
QUE ANUNCIEN
EN AQUEST NÚ-
MERO, ON ES
VEURAN MOLT
BEN SERVITS

del número 63 es produeix un canvi a la Impremta Saborit i, finalment, els darrers quatre números són publicats per la Impremta Omega.

A la primera etapa, associada a la Impremta Ibèrica, situada al Passeig del Triomf, 48, propietat d'Enric Calvo, hi pertanyen els 62 primers números. Al llarg dels cinc primers números, queda fixada una estructura que consta d'editorial, «Poesia Catalana», «Cançó Popular», «Glossa», «Veus i Crits», «L'Hora de les Cartes», «Esport Local» i «Carnet de Noves». Aquesta distribució interior configura una revista fonamentalment literària, però també d'àmbit popular, divulgatiu i participatiu. Malgrat això, els continguts es van reestructurant al llarg de la seva història i cal afegir-hi les col·laboracions que no apareixen adscrites a una secció concreta i que emplen la revista fins a quinze pàgines en aquesta primera etapa. Probablement, amb la intenció de guanyar lectors i subscriptors, a partir del quart número, es van afegint seccions que corren diversa sort quant a la seva durada. Algunes perduren fins a les acaballes de la publicació com «Instants» o «Cartell Poblenoví d'Actes i Festes», merament informativa. En canvi d'altres gaudeixen d'una existència més efímera. Són els casos de «Fulles al Vent», «De tot una mica», «Figures Poblenovines», «Regalims», «Del meu romiatge», «Unió de Propietaris i Industrials i del Comerç del Districte Desè» o «Qüestions Filològiques».

A partir del número 50 es consolida la publicació com a revista literària i artística amb l'increment dels continguts literaris narratius i la incorporació de les seccions «Contistes Catalans», Autors Estrangers i Des de l'Exili. La publicació ara és precedida per una coberta de semicartolina bicolor amb un disseny de Ramon Calsina i la portada conté un poema d'autors coetanis reconeguts: Josep Ma. López-Picó, Joaquim Ruyra, Josep Massó i Ventós, Ferran Soldevila, Josep Burgas, Magí Morera Galícia, Guerau de Liost, Joaquim Folguera, Josep Iglésies Guizard, Josep Sebastià Pons, Josep Carner i Miquel Ferrà.

La segona etapa, vinculada a les impremtes Saborit, carrer del Taulat, 54, del Poblenou, i Omega, del carrer Ample, 53, de Barcelona, comença en el número 63 i es perllonga fins a la fi de la publicació, amb el número 74. És molt probable que el canvi d'impremta arribi per motius econòmics i significa el principi de la davallada fins a la seva extinció. Formalment, es denota una reducció de mitjants tècnics que es veu reflectida en la qualitat de la publicació. Ara el nom de la revista apareix a la capçalera de la coberta, de semicartolina, acompanyada d'un gravat – primer anònim i, a partir del número 69, de diversos autors – i del sumari. Els tres darrers números són publicats després d'un silenci de tres mesos; a la secció «Carnet de Notes» del núm. 66, es comunica la mort de Jaume Saborit, pare de l'impressor de la revista, Francesc Saborit, fet que pot estar relacio-

nat amb el darrer canvi d'impremta; sigui com sigui, els artífexs de la revista van haver de trobar nou editor i van fer-ho fugint del suburbi, però aquest intent, ubicat a la impremta Omega de Barcelona, no reeixí i només durà quatre números.

Els ases no troben gust a les maduixes i la literatura i la poesia no troben coixí en el fang

Els anhels culturalistes es mantenen al llarg de la història de *Poble Nou*, malgrat això la intenció dels redactors es veu superada per una societat sotmesa a realitats polítiques i econòmiques convulses. El contrast entre la ciutat i el suburbi és el tema comú de totes les col·laboracions, poemes, relats i escrits teòrics, del darrer número de *Poble Nou*. Els redactors i col·laboradors utilitzen el motiu del suburbi enllocat, industrial i brut com a símbol del fracàs de la publicació contraposat al tòpic de la ciutat d'ivori noucentista; finalment, la crua realitat del barri industrial ha ofegat els intents revolucionaris de transformar el món a partir del lirisme. Repasant el prestigi que ha assolit la revista entre altres publicacions de l'època (*La Veu de Catalunya*, *La Nova Revista*, etc.), es reivindica que els redactors han defugit els temes carrinclons i han sacrificat «la popularitat i la venda abans de caure en la xafarderia del conveïnatge, en el morbós sentimentalisme de les masses i en les indiscrecions de vida privada dites a cau d'orella.» Apareixen la preferència per la poesia, la voluntat antològica i de recuperació dels autors de la Renaixença, com a objectius que no s'han pogut assolir i s'esmenten certes causes que hagin pogut restar lectors, com la campanya en contra d'una entitat del barri, l'Aliança, per finalment, reconèixer el problema econòmic, que sembla ésser el motiu essencial de la desaparició, atès l'encariment de les despeses de confecció i la minva de la publicitat.

A «El fang del suburbi,» el col·laborador «Hèctor d'Albors» carrega contra la idea noucentista de ciutat pulcra contraposada a la realitat industrial del barri. Comença defensant la idea d'intervenció, però es declara ofegat pel llot fabril i aclaparat sota el pes de la realitat, allunyada de tot lirisme: «Em plau, doncs, l'obra i el programa. Com Tàntal, però, el fang m'arriba ja fins ran de llavi. I si bé és veritat que Afrodita va sorgir de les aigües de la mar, salades, ací, en canvi la vida que hi sorgeix són miríades de mosquits[... el suburbi viu de realitats,

de realitats tangibles com aquest fang dens i espès que és la seva substància...» Finalment, amb la dialèctica modernista del món de la prosa i el món de la poesia proclama el seu desencís el món de la prosa i anuncia la seva fugida del suburbi amb aquests mots: «Els ases no troben gust a les maduixes, i la literatura i la poesia no troben coixí en el fang. Cal la prosa, sempre prosa, i encara enfangada... Deixa, doncs, amic, que el fang no em cobreixi més i que m'allunyi del suburbi. Jo, home, no puc viure de pa només; em cal també empassar-me'l amb una mica d'il·lusió.»

És així com els redactors de *Poble Nou*, que pocs mesos abans, desitjaven ales «per a besar la blavissa sina etèria i xuclar els raigs violeta del mugró solar», abandonen la seva tasca, enfangats pel suburbi, per continuar-la en altres àmbits, al seu parer més amables,... però aquesta ja és una altra història.

Editorial i portada del darrer número de la revista *Poble Nou*, publicat el 28 de juny de 1928.

CATI PARERA

